

APARTHEID

11 februari 1972

Goedenavond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar en hopen, dat u over alles wat wordt gezegd, u een eigen oordeel zult vormen. Ons onderwerp van heden is een door uzelf eens bepaalde discussie over:

APARTHEID

Apartheid is iets, waarover zeer vele controversen zijn gerezen. Vele mensen zijn ertegen en maar heel weinig mensen hebben, naar ik meen, enig begrip voor hetgeen er zich werkelijk afspeelt. Ik zal daarom proberen u een inzicht te geven in de situatie, zoals die in Zuid-Afrika bestaat. Er is hier een blanke minderheid, die zeer veel heeft gedaan voor de ontwikkeling van het land. Zij hebben hier mogelijkheden geschapen, waarvan ook zeker de inboorlingen en andere kleurlingen profiteren. Gelijktijdig voelt men zich echter ergens bedreigd, zeker op het ogenblik dat de trouwe bediende tot gelijke zou willen worden. Er is bovendien in dit land sprake van een strenge vorm van christendom, waarbij men zichzelf beschouwt als de uitverkorene van Christus, degene die daarom het recht en de plicht heeft aan alle anderen leiding te geven. Dit kan men alleen, wanneer er een voldoende segregatie is, een voldoende scheiding tussen de blanken en de kleurlingen. Ten laatste moeten wij opmerken dat er bepaalde groepen van kleurlingen zijn, die juist door hun eigen talenten op het gebied van handel e.d. een zeker gevaar hebben gevormd - zelfs nog in een niet al te ver verleden - voor de welvaart van vele blanken.

Dit is de basis waarop de apartheid in feite gebouwd is. U kunt zeggen: Ja, maar nu moet je aan al deze inboorlingen gelijke rechten toekennen, want het is toch uiteindelijk ook hun land. Theoretisch is hiervoor zeer veel te zeggen. Maar wat is de praktijk? Deze inboorlingen hebben onvoldoende onderwijs en het onderwijs, dat zij in eigen land kunnen genieten is gemiddeld van een zeer geringe kwaliteit. Het gevolg is, dat slechts een zeer gering percentage van de kleurlingen over een voldoende inzicht beschikt om zelfs maar mee te kunnen doen in een westerse, in wezen toch blanke, maatschappij.

In de tweede plaats zijn de kleurlingen arm. Maar deze armoede komt zeker niet alleen voort uit de exploitatie van deze mensen door de blanken, zoals men vaak beweert, of het terugdringen van deze mensen door de blanken in bepaalde reservaten. Deze armoede - vanuit westers standpunt - is iets, wat mede voortkomt uit hun eigen wijze van leven, de manier waarop voor hen het stamverband een zekerheid biedt, waarin men met een betrekkelijk minimum genoeg kan nemen om toch een betrekkelijk aangenaam en zelfs enigszins lui leven te voeren. Dit ondanks de in elke kraal toch ook wel heersende strenge regels. Er is een groot verschil in mentaliteit. Juist degenen, die niets of in verhouding weinig hebben en in stamverband leven, zijn niet gevaarlijk voor de blanken. Men kan stellen, dat zij meer mogelijkheden dienen te hebben. Ik ben het hiermee wel eens. Maar aan de andere kant dient men zich toch ook te realiseren dat zij, met hun geheel andere instelling, op het ogenblik niet waarlijk kunnen passen in een maatschappij die naar westers voorbeeld is opgetrokken.

In de derde plaats blijft ons dan nog de groep van de losgeslagenen. Zoals u weet hebben stammen geld nodig want zij willen ook bepaalde luxeartikelen kunnen verwerven, althans artikelen die voor hen eens een grote en overbodige luxe waren, ook al zullen de blanken dergelijke dingen niet zo beschouwen. Het gevolg hiervan is dat mannen van de verschillende gemeenschappen, alleen of - wanneer hen dit mogelijk wordt gemaakt tezamen met hun gezinnen - gaan werken bij de blanken. Maar wanneer zij bij die blanken werken komen zij vaak los te staan van het stamverband. Zij leggen andere contacten en hebben niet meer het gevoel voor de strikte en op overleveringen opgebouwde stamdiscipline.

Zij zijn de armen van het land. Armen, die overigens nog wel plezier zouden kunnen hebben, wanneer zij niet gebonden waren aan de eisen die de blanke maatschappij stelt. Nu hebben zij echter in verhouding weinig genoegens. Zij zijn de massa die de blanke aan de ene kant wel nodig heeft, maar waarvoor men aan de andere kant toch wel enigszins bevreesd is. Het gevolg van deze angst is, dat men dezen veel strenger van de blanke maatschappij afzondert, dan in feite nodig of verstandig is. Deze mensen - omdat zij betrekkelijk arm zijn en voortdurend geconfronteerd worden met een andere leefwijze die voor hen een grote weelde betekent, zonder dat zij precies beseffen wat aan het verwerven en behouden van een dergelijke weelde verbonden is - zijn een gemakkelijk slachtoffer voor allerhande agitatoren.

Denkt u nu a.u.b. niet dat dit een sprookje is, of dat ik ten koste van alles de apartheid tracht te verdedigen. Ik tracht slechts u een inzicht te geven in de feitelijke toestanden. De toestanden dus die aanleiding werden tot steeds meer apartheidswetten, tot het steeds meer in de staat integreren van een verplichte en alomvattende scheiding tussen blank en niet-blank. De mensen in West-Europa die dit alles niet zo gemakkelijk kunnen overzien, de werkelijke situatie eenvoudig niet kennen en kunnen begrijpen, zijn geneigd om, wanneer zij horen over de apartheid, uit te roepen: Dit is niet rechtvaardig. Zo stelt men bv. dat het verschrikkelijk is, dat deze kleurlingen vaak op plaatsen, twintig of meer kilometer van hun werk verwijderd moeten wonen, terwijl hun woning met het werk vaak slechts door betrekkelijk slechte wegen verbonden is en er sprake is van een onvolledig en slecht vervoer. M.i. ziet men daarmee over het hoofd, dat deze mensen in hun eigen omgeving, voor jacht, landbouw en het hoeden van hun kudden, per dag wel vaak meer dan 20 kilometer liepen, zodat een dergelijke toestand eens voor hen als geheel normaal beschouwd kon worden.

De wereld is verdergegaan en de toestand is in het lichamelijk zowel als in het denken van de Zuid-Afrikaan grotendeels gelijk gebleven. Men heeft geen visie op de mogelijkheden van een groei, een plotselinge en snelle ontwikkeling, ook bij de kleurlingen. Men heeft eenvoudig gedacht: zo zijn deze kleurlingen altijd geweest en zo zullen zij ook wel blijven, dus wij moeten ons beschermen tegen een overmatige invloed op onze samenleving door deze mensen. De toestand werd door de kleurlingen als normaal ervaren en alles liep betrekkelijk goed, tot er steeds meer kleurlingen kwamen die afstudeerden, vaak in Engeland. Opeens werd men geconfronteerd met kleurlingen die advocaat of dokter waren, die deskundigen waren. Er kwamen zwarte schrijvers, die de waarheid vanuit hun standpunt - dat veelal niet het werkelijke standpunt was van de massa van de kleurlingen - ook eens even durfden zeggen en voor hun werken en denkbeelden vooral buiten de Unie gehoor vonden. Wat nog veel gevaarlijker was: deze gekleurde intellectuelen, die op voet van gelijkheid met blanken geleefd hadden, konden de bestaande toestand niet meer aanvaarden. Zij maakten anderen duidelijk, dat er ook een andere wijze van leven denkbaar was en zo kwamen er meer en meer agitatoren, die probeerden de kleurlingen te verenigen tegen de blanken. Het gevolg was, dat men steeds strengere maatregelen moest gaan treffen om de blanke van zijn plaats te verzekeren binnen deze samenleving. Daartoe probeerde men de kleurling steeds verder naar beneden te drukken.

Om u enkele voorbeelden te geven: voor kleurlingen was het rond 1930 nog mogelijk in eigen land onderwijs te volgen, dat gelijkwaardig was aan het blanke onderwijs. Niet iedereen onder hen kreeg deze mogelijkheid, maar er waren vele blanken die zich bijzonder inspanden om dit mogelijk te maken. Toen bleek, dat een betere opvoeding de mensen opstandig maakte en zo een aantasting van bestaande condities en toestanden betekende, heeft men bewust getracht dit onderwijs te saboteren. Ik wijs er in het voorbijgaan maar even op, dat iets dergelijks eveneens voorkomt in andere landen, waar blanke minderheden aan het bewind zijn en zich bedreigd voelen. Een eeuw geleden bestond iets dergelijks echter ook in de westerse landen, waar bewust de mogelijkheid tot het volgen van onderwijs door arbeiders en het peil van dit onderwijs voor de arbeiders kwalitatief grote verschillen vertoonde met dat voor de betere standen.

De toestand voor de kleurlingen in Zuid-Afrika is kort gezegd ongeveer als volgt: Er is een zeer dunne bovenlaag van minder dan één mens per duizend, die intellectueel gevormd zijn.

Dezen zullen - ofschoon zij natuurlijk hun eigen achtergronden nog steeds hebben en een andere huidskleur bezitten, qua kennis en vermogen zich in een westerse maatschappij te bewegen - de gelijken zijn van de blanken. Zou men deze mensen een kans hebben geboden zich in de blanke maatschappij enigszins te integreren, dan zou er volgens mij niet veel aan de hand zijn geweest. De blanken redeneerden echter: wanneer wij enkelen als gelijken toelaten, zal elke kleurling dit verlangen. En dan komt er een ogenblik, waarop er zoveel academisch geschoolde en deskundige kleurlingen zijn, dat het ons niet meer mogelijk zal zijn onze superioriteit en onze gebruiken te handhaven. Dan moeten wij - zo redeneerde men - ervoor zorgen, dat kleurlingen in geen geval in de maatschappij leidende posities in kunnen nemen. Men probeerde dit niet alleen te bereiken door invloed op vorm en kwaliteit van onderwijs, maar tevens door een beperken van de mogelijkheden, die de kleurling binnen de reservaten geboden werden en hun mogelijkheid een bepaalde promotie te maken en zijn sociale positie te verbeteren. Een kleurling kan bv. geen positie innemen, waarbij hij op enigerlei wijze gelijk komt te staan met, of mogelijk zelfs leiding zou moeten geven, aan een blanke.

In de praktijk komt het erop neer, dat de kleurling dus altijd de bediende is. Hij zal mogelijk goed verdienen, maar hij is en blijft, ondanks mogelijke bekwaamheden, de ongeschoolde arbeider, terwijl een blanke wordt beschouwd als de man, die het kan en weet. Wat overigens niet betekent dat in de praktijk de kleurling zijn kundigheden niet kan gebruiken. Er komen steeds meer gevallen voor, waarbij kleurlingen in staat zijn hun werk zo goed te verrichten, dat zij in feite bepaalde verantwoordelijkheden dragen, zonder de daarbij behorende rang of zeggenschap te genieten en zo blanken, die in wezen minder presteren maar wel veel meer verdienen, steunen. De kleurlingen maken in dergelijke gevallen het door hun bekwaamheid en werk mogelijk, dat minder bekwame blanken een positie houden en goede lonen verdienen. Het is duidelijk, dat steeds meer kleurlingen dit beseffen en, zoals u begrijpen zult, steekt hen dit ook. De apartheid wordt dan ook steeds meer getroffen door een toenemend verzet.

Nu is het conflict tussen blank en gekleurd niet nieuw. Het stamt reeds uit de dagen van de Dingaen en zijn Impi's. Het heeft echter heviger vormen aangenomen en een sterk politiek karakter gekregen rond 1947. Vooral vanaf dit jaar is er in toenemende mate sprake van een bewuste politieke agitatie onder de kleurlingen. Wat ertoe voerde, dat de regering van de blanken in toenemende mate werd geleid door wat u als ultra-rechtse elementen zou beschouwen. Het was de oorzaak van een steeds toenemende dictatuur, gepaard gaande met een steeds verdergaande onderdrukking, waarbij machtsstrijd plaats moest maken voor het onderdrukken onder alle omstandigheden en met geweld.

Wie dit alles onpartijdig beziet zal met mij eens zijn, dat de blanken in Zuid-Afrika toch wel recht hebben op hun bezittingen, op datgene wat zij tot stand hebben gebracht. Dergelijke argumenten worden althans door vele progressieven wel aanvaard, wanneer het gaat om Israël. Wanneer je stelt dat de Palestijnen recht hebben op Israël en erop wijst, dat zij dan toch maar uit Palestina werden verdreven, zo luidt het antwoord: Maar hebben zij dan de Negebwoestijn tot bloei gebracht? Maar met hetzelfde recht kan ik dan stellen, dat het niet de kleurlingen, de bosjesmannen, de kaffers zijn geweest die bloeiende boerderijen en plantages hebben gesticht, die grote industrieën hebben opgebouwd en een zo goed bij de rest van de wereld passend economisch systeem tot stand hebben gebracht? Met dezelfde argumenten, waarmee men tracht duidelijk te maken, dat de Israëli werkelijk recht heeft op zijn beheersen van de staat Israël, zou men kunnen verdedigen, dat de blanke Zuid-Afrikaner, alleen reeds door wat hij tot stand heeft gebracht, het recht heeft te regeren in zijn land. Wat voor meerderen onder u misschien niet zo leuk is om te horen, maar niettemin waar blijft. Wanneer wij dus horen over de apartheid moeten wij niet, zonder enig verder nadenken of het maken van enig onderscheid, zeggen, dat dit alles verkeerd is. Wel moeten wij proberen uit te vinden, waar in dit geval, waarbij toch wel degelijk veel onrecht bestaat, nu eigenlijk de schoen wringt.

Als eerste en mogelijk zelfs voornaamste reden voor de vasthoudendheid, waarmee men bepaalde vormen van onrecht handhaaft, ontdekken wij dan, vreemd genoeg, de godsdienst. Het is volgens mij vooral de daar heersende en vaak volgens uw begrippen wat enge godsdienstige opvatting, die gevoerd heeft tot het gevoel uitverkoren te zijn om te heersen.

Denk hierbij aan de toch wat enggeestige rechtzinnigheid van de oorspronkelijke boerenbevolking, die na de Unie ook grote invloed kreeg op het denken en geloven van een groot deel van de Engelstalige bevolking. Het zijn vooral de gelovigen die enerzijds in zich een enorme verantwoordelijkheid voelen tegenover de kleurling - wat men kan ontkennen, maar toch steeds weer duidelijk blijkt - en anderzijds zich boven die kleurling verheven voelen. Want het is op grond van hun geloof en de wijze waarop de leer voor velen verkondigd wordt, dat de blanken het gevoel hebben voor de kleurling verantwoordelijk te zijn en gelijktijdig ervan overtuigd zijn, dat de plaats van een kleurling altijd onder en nooit naast hen dient te zijn.

Wij zien dit overigens overal en steeds weer. Wanneer er bepaalde problemen zijn, die wij niet op een waarlijk juiste wijze op kunnen lossen, zo halen wij God er bij. Hij heeft ons een bijzondere taak gegeven. En uit de heilige boeken zoeken wij dan de regels te vinden die bij onze belangen en inzichten schijnen te passen. Wanneer wij zoiets niet in het nieuwe testament kunnen vinden, zo grijpt men wel naar het oude testament en zo daarin geen passende leringen te vinden zijn, zo kun je daaruit nog altijd wel enige spreuken lichten die - buiten hun oorspronkelijk verband geplaatst - als rechtvaardiging en teken van Gods goedkeuring kunnen dienen. Want wij zullen steeds weer, hoe dan ook, bewijzen dat ons handelen door ons geloof gerechtvaardigd wordt.

U kunt stellen dat dit dan geen juist geloof is. Maar er zijn vele Afrikaanders die in hun zending en uitverkiezing geloven, terecht of ten onrechte. Mensen, die zich enerzijds veel moeite geven voor de kleurlingen, waarmee zij te maken hebben, zolang dezen zich maar gedragen volgens wat zij als juist beschouwen, maar die aan de andere kant onmiddellijk zullen stellen, dat zij meer zijn dan alle kleurlingen, omdat dit zo nu eenmaal in de bijbel staat.

De invloed van het geloof op de houding van vele Afrikaanders die de apartheid voorstaan, mag zeker niet onderschat worden. Hierbij dient men te beseffen, dat de gehele Afrikaanse - Zuid-Afrikaanse - unie, is opgebouwd op geloof. Wat een Kruger en de boeren tot stand konden brengen, was niet in de eerste plaats mogelijk door hun hardheid, maar wel degelijk ook, omdat zij meenden te strijden voor hun geloof, voor hun God. Hun strijd tegen de Engelsen was iets wat voor hen zeer dicht bij een heilige oorlog kwam, zoiets als de jihad van de islamieten.

In de tweede plaats wordt de apartheid bevorderd door heersende belangen. Degenen die dergelijke belangen hebben, zijn wel geïnteresseerd aan arbeiders, maar aan leidinggevende figuren hebben zij geen behoefte: die kunnen zij wel vinden in hun familie of bij hun vrienden. Ook in de economie zijn er heel veel mensen die er belang bij hebben hun eigen positie en hun tot nu toe verworven rechten te handhaven, vooral wanneer zij het gevoel hebben dat zij hun positie misschien niet geheel terecht bekleden, daar anderen bekwamer zouden kunnen zijn, terwijl onder bepaalde omstandigheden ook hun rechten misschien aanvechtbaar zouden zijn. Dergelijke mensen moeten alle mogelijke concurrentie afwijzen en hun bereikingen zo veilig mogelijk stellen; apartheid schijnt hun een goed middel daartoe.

Bij vele Afrikaanders zullen ook economische overwegingen een rol spelen bij de aanvaarding van apartheid. Dat klinkt misschien lelijk en onrechtvaardig. Maar u moet het ook eens vanuit hun standpunt bezien. Deze mensen hebben huizen gebouwd, auto's gekocht, verplichtingen aangegaan. Hun familie is aan een bepaalde levensstandaard gewend. Om dit vol te kunnen houden, moeten zij in een bepaalde klasse van verdienste blijven. Wanneer die mogelijkheid alleen bestaat over de rug van vele anderen mogelijk wordt, door het terugdringen van de ontwikkeling bij anderen, zo doen zij dit. Een houding die wij ook bij velen aan kunnen treffen die in landen wonen, waar geen apartheid heerst.

Dit speelt ongetwijfeld ook een rol bij de politiek. Zo zou het voor een blanke beroepspoliticus erg moeilijk zijn zich door volstemgerechtigde kleurlingen te laten kiezen. Zijn positie zou zeker op den duur onhoudbaar worden. Wie dus de macht begeert, wie als politicus zeggenschap begeert, zal dus in wezen tenminste twijfelachtig staan tegenover de kleurlingen die hem in wezen vreemd blijven.

Zelfs de politicus die op het ogenblik vecht voor de belangen van die kleurlingen en tegen de huidige vorm van apartheid is, zal strijden met enige terughoudendheid. Want hij zal toch in de eerste plaats een zo groot mogelijke blanke achterban moeten behouden, daar deze voor hem het middel is om zijn plaats in het landsbestuur veilig te stellen.

Deze argumenten gelden natuurlijk niet alleen voor degenen die in de politiek zitten, maar evenzeer voor bijna allen die openbare functies bekleden. Het is begrijpelijk dat een blanke commissaris van politie er niet veel voor voelt door een kleurling vervangen te worden. Hij zal misschien kleurlingen aannemen als politiemensen, maar dan toch a.u.b. niet onder voorwaarden die het hen mogelijk maken hem naar de kroon te steken. Nu heeft hij zijn personeel om de zaken voor hem op te knappen en kan hij er gemeenlijk mee volstaan richtlijnen te geven. Maar wanneer hij met anderen moet gaan concurreren, zal hij zelf meer actief op moeten gaan treden. Waarbij dan ongetwijfeld de vraag zal rijzen of hij wel bekwaam genoeg is, vooral wanneer hij niet meer van bepaalde nu gebruikte pressiemethoden gebruik kan maken om zich door te zetten. En een tweede vraag zal zijn, of in een dergelijk geval zijn ondergeschikten wel gehoorzaam genoeg zullen zijn. Dit is maar een enkel voorbeeld van de vele mogelijkheden, waardoor mensen tot een voorkeur voor een steeds strenger doorgevoerde apartheid komen, zelfs indien zij deze redenen aan niemand, zelfs niet aan zichzelf, toe zullen geven.

Er is dus sprake van een gehele reeks van onderling sterk verweven problemen en redenen. Het is voor een buitenstaander gemakkelijk om te oordelen en te veroordelen. Volgens mijn overtuiging heeft men ongetwijfeld gelijk wanneer men stelt, dat de blanke Afrikaanders veel meer zouden moeten doen om de kleurlingen op te voeden en mogelijkheid tot het algemeen verwerven van kennis en bekwaamheid te geven. Men heeft volgens mij volkomen gelijk, wanneer men stelt, dat de blanke Afrikaander geen recht heeft kleurlingen, die in kennis en achtergrond tot zijn gelijken zijn geworden, op enigerlei wijze in hun uitingen te beperken, of zelfs steeds sterker af te zonderen uit de gemeenschap. Maar wanneer men hierom een veroordeling wil uitspreken, dient men zich ook wel voor ogen te stellen, dat deze mensen zitten met een groot continent vol kleurlingen, die in het verleden nu niet bepaald erg aardig voor de blanken zijn geweest en kennelijk ook in deze tijd vaak andere dan vriendelijke voornemens koesteren t.a.v. de blanken.

Ook moet men niet over het hoofd zien dat er van het begin van de kolonisatie sprake is geweest van strijd en veten tussen blanken en kleurlingen. Zoals men zich dient te realiseren, dat over het gehele continent de haat tegen de blanken in Afrika toeneemt en dat in alle delen van Afrika de spanningen hierdoor toenemen, terwijl bovendien nog vele stamveten worden uitgevochten over de hoofden van anderen. Eenieder die kennisneemt van de recente ontwikkelingen weet, dat vanuit al die nieuwe Afrikaanse staatjes, pressie op de gehele wereld, maar vooral op de kleurlingen in Afrika wordt uitgeoefend, om toch vooral de blanken eens goed op hun plaats te zetten. Stel, dat deze invloeden ook in Zuid-Afrika de overhand krijgen en dat de kleurlingen ook daar naar de macht kunnen grijpen. Veronderstelt u dan ernstig, dat de blanken zich daartegen zullen kunnen verzetten? Gelooft u ernstig, dat de kleurlingen de blanken in het bezit zullen laten van hun verworvenheden?

Zeker: het is niet juist, dat er apartheid is, en men zou zelfs die apartheid op een andere minder kwetsende en vernederende wijze kunnen handhaven. Ik vind het bv. krankzinnig dat je op een bank langs de straat uitdrukkelijk vermeldt: slechts vir blanke. Zoals ik het dwaas vind dat mensen, die naar hetzelfde perron op hetzelfde station moeten gaan, van verschillende ingangen gebruik dienen te maken, omdat zij toevallig een verschillende huidskleur hebben. Ik vind het op zijn minst vreemd, dat er verschillende bussen eenzelfde traject moeten rijden, alleen omdat de ene soort bus voor kleurlingen en de andere voor blanken bestemd is. Dergelijke maatregelen zijn merendeels overbodig en onnodig kwetsend, zij hebben alleen ten doel de kleurling op zijn plaats te zetten en te houden. Maar waar komt dit alles vandaan? Deze dingen zijn de uiting van een zekerheid, die men wil bezitten. Het gaat de Afrikaanders als mensen, die op een vulkaanhelling wonen: zij denken niet voortdurend aan de mogelijkheid van een uitbarsting, maar toch wordt een groot deel van het gedrag, de

gebruikte bouwwijze, de oriëntatie zelfs t.a.v. de andere mensen in de wereld voor een groot deel mede bepaald door het – onbewuste – gevoel dat de vulkaan eens uit zou kunnen barsten. Nogmaals: ik stel mij geen apologie en geen verontschuldigen van de apartheid ten doel, maar wil met u alleen maar zoeken naar enkele van de achtergronden van dit alles. Ik weet, dat het moeilijk is om rechtvaardig te zijn, juist wanneer er wel enige reden tot kritiek bestaat en dat het o zo gemakkelijk is allerhande strijdkreten op de wereld los te laten. Strijdkreten die voornamelijk worden aangeheven door mensen die van de werkelijke omstandigheden en toestanden weinig of niets afweten.

Maar laat ons dan eens naar de kleurling kijken. De kleurling kan op het ogenblik ongetwijfeld steeds meer bereiken, wanneer hij maar steeds meer met alle kleurlingen solidair op gaat treden. Maar die solidariteit moet hij zeker niet zoeken te manifesteren door gemeenschappelijke demonstraties, want daarmee lokt hij maar verzet en geweld uit. Stel dat alle kleurlingen die in de mijnen werken, besluiten te zeggen: Blanke, wij werken niet meer voor u. Wij zullen vreedzaam teruggaan naar onze reservaten en leven volgens de regels die u ons stelt, maar voor u werken wij niet meer. Indien zij bereid blijken offers te brengen om hun standpunt te handhaven, zullen hierdoor ongetwijfeld grote veranderingen in de behandeling en kazernering komen van de arbeiders in de mijnen. Maar daartoe komen zij niet. Zij hebben nog geen feitelijke eenheid.

De kleurlingen hebben onder elkaar vaak grote geschillen. Indien u bv. eens kijkt naar de wijze van leven en optreden van Indische kleurlingen en ziet, hoe dezen zich gedragen t.a.v. bv. een kafferarbeider, dan zie je met grote verwondering, dat die Indiër, die zelf als kleurling lijdt onder de apartheid, zich met grotere felheid afzet tegenover de eenvoudigere en armere kleurlingen, dan de blanken doen tegenover alle kleurlingen. Toch zouden die Indiërs die een betrekkelijk grote invloed hebben ook op economisch terrein, er beter aan doen met alle andere kleurlingen samen te werken en niet gelijktijdig andere kleurlingen moeten verachten en agitatie voeren om door de blanken als gelijken aanvaard te worden. Want de erkenning en mogelijkheden die zij voor zich begeren, verkrijgen zij op die manier toch nooit. Zolang in Zuid-Afrika de kleurling als een gevaar voor een blanke samenleving bestaat, zal men alle kleurlingen verwerpen en niet zeggen: goed, jullie worden voortaan ereblanken. Hitler kende 'ereariërs', maar ik geloof niet, dat een Verwoerd of een van zijn opvolgers hen ooit als 'ereblanken' zal erkennen.

In de tweede plaats zouden de kleurlingen moeten begrijpen, dat je bij het zoeken naar een persoonlijke welvaart nooit ver kunt komen en nooit werkelijk gelukkig kunt worden, wanneer je je om materiële overwegingen in dienst stelt van iemand, die je beschouwt als je vijand. Het is dwaasheid je over te leveren aan iemand die je als je vijand beschouwt, alleen maar om op deze wijze een bepaald economisch levenspeil te kunnen bereiken. Zoek het dan ergens anders, desnoods in een ander land. In de derde plaats zal de kleurling moeten begrijpen dat het gevaarlijk is allerhande politieke leuzen te gebruiken en anderen, die dergelijke leuzen uitkramen, zonder voorbehoud te volgen. Zodra je oprecht aandringt en daarbij ook recht van spreken hebt, zonder dat hierbij een bepaalde politieke, of zelfs maar religieuze gerichtheid tot uiting komt, zul je heel wat blanken achter je kunnen krijgen, zodat zij trachten je aan je recht te helpen. Zoals in Zuid-Afrika ook in feite steeds weer is gebeurd. Maar op het ogenblik, dat een groep van zwarte extremisten onder het uitkramen van leuzen ook maar één enkele moord begaat, zal er gevoel van verbondenheid omentwille van het recht, dat bij de blanken bestond, een aardig eind zijn verminderd. De kleurlingen moeten volgens mij leren, t.a.v. zichzelf zowel als bij hun acties, discipline te kennen.

Ten laatste maar zeker niet ten leste het volgende: Ik weet, dat de meeste kleurlingen over zeer bescheiden middelen beschikken. Maar die middelen zijn toch bij samenwerking zodanig, dat zij zich hiermee enige economische invloed kunnen kopen. Een halve rand per gezinshoofd zou al heel wat mogelijkheden in die richting verschaffen. Nu weet ik, dat kleurlingen geen grond mogen kopen, of in eigendom hebben buiten de reservaten. Maar er bestaat geen enkele maatregel die het een dergelijke kleurlingengroep zou verbieden aandelen op te kopen van een bepaalde industrie.

De kleurlingen zouden ook solidair moeten zijn t.a.v. het verwerven van economische invloed. Indien zij ook maar één penning per man bijeen zouden brengen, zo zou dit, door hun aantal, reeds grote mogelijkheden bieden.

Verder wil ik opmerken, dat ik persoonlijk de vele ongehoorzaamheidsacties wel begrijpelijk vind, zeker wanneer je als kleurling met een persoonsbewijs moet lopen dat even discriminerend is als de gele ster in een bepaalde periode in Nederland was. Aan de andere kant is het juist een dergelijke reeks van ongehoorzaamheidsacties, waardoor je de overheden wakker houdt, hen prikkelt, hen steeds weer doet overwegen, wat er nu weer zou gaan komen en reeds nu tegen die mogelijkheden maatregelen doet treffen. Wanneer je heel lief en gehoorzaam bent op die punten, die op het ogenblik toch in feite niet zo heel erg belangrijk zijn - want met de afschaffing van enkele uiterlijkheden verandert er nog niets wezenlijks in je leven - kun je misschien tezamen iets voorbereiden en opbouwen, waardoor er een werkelijke verandering in je leven en mogelijkheden binnen het bereik komt.

Ik geloof dat de meeste kleurlingen, zelfs zij die actief zijn, nog te weinig begrip hebben voor de noodzaak eerst tot een werkelijke onderlinge eenheid te komen. Laat ons het zo stellen: Je kunt nooit met succes een staking uitroepen in een bedrijf, wanneer je weet dat rond 80% van de arbeiders als onderkruiper rustig verder blijft werken. De staking heeft dan geen zin. Zo kun je met de kleurlingen van Zuid-Afrika geen werkelijke actie beginnen, zolang zeker is dat een meerderheid van hen rustig op de oude weg verder zal gaan en rustig zal vragen wat de baas wil, dat zij zullen doen. Duidelijk wordt hierdoor wel, dat in het apartheidsvraagstuk ook sprake is van fouten bij de kleurlingen zelf, zodat de schuld voor het voortbestaan van misstanden m.i. niet alleen bij de blanken moet worden gezocht. De kleurling heeft een mogelijkheid, zijn getalsmatige superioriteit in een werkelijkheid om te zetten op kortere termijn, wanneer hij niet toegeeft aan zijn lust tot plunderen en vechten - deze bestaat bij velen - maar zichzelf beperkingen en zelfs enige offers oplegt. Omgekeerd geldt voor de blanke, dat hij zich volgens mij alleen verder zal kunnen handhaven, wanneer hij kans ziet de bovenlaag van de kleurlingen, waaronder de meeste leiders, in zijn eigen maatschappelijk geheel sterk te integreren.

Prognoses voor de verdere ontwikkelingen zijn betrekkelijk eenvoudig te geven. In het nabije verleden zijn er reeds enkele bloedige uiteenzettingen geweest, zoals u weet. Het ziet er op het ogenblik naar uit, dat dezen ook in de toekomst zullen plaats vinden, want van verschillende zijden worden op het ogenblik wapens ingevoerd, waarvan bepaalde kleurlingen zo dadelijk gebruik denken te maken om door middel van terreur bepaalde zaken af te dwingen. Een betreurenswaardige ontwikkeling, die echter betekent dat waarschijnlijk reeds op korte termijn de conflicten tussen kleurlingen en blanken in Zuid-Afrika ernstiger vormen aan zullen nemen. Dit betekent dat van beide zijden in toenemende mate terreur en extremisme verwacht kan worden.

Uiteindelijk is het wel zeker, dat de kleurlingen zullen zegevieren. Het is praktisch onmogelijk, dat de blanken hun stelling in dit land onbeperkt zullen kunnen handhaven. Deze in feite steeds meer geïsoleerde positie van de Zuid-Afrikaanders maakt het betreurenswaardig, dat zij niet ertoe kunnen komen op enkele minder belangrijke, maar spectaculaire punten toe weten te geven, zodat zij een beter contact met de buitenwereld kunnen onderhouden. Zo is het bv. dwaas dat men, zelfs wanneer men onder pressie staat van vele andere blanke landen, er maar niet toe kan komen gemengde sportbeoefening, zowel binnenlands als bij vertegenwoordigingen naar buiten toe, toe te staan. Ik geloof, dat het bij sport toch hoofdzakelijk gaat om de prestatie en niet voornamelijk om de huidskleur. Indien men echter de prestaties van een sportmens erkent, dan dient men volgens mij deze ook de mogelijkheid te geven, competitief deel te nemen aan alle wedstrijden, in eigen land zowel als daar buiten, van dorpswedstrijd tot Olympiade toe.

Onjuist acht ik ook de sterke drang naar een algehele segregatie in het onderwijs. Ik kan mij voorstellen dat je er voorlopig niet voor voelt kleurlingen en blanken overal naast elkaar ineenzelfde klas te zetten. Maar je kunt ervoor zorgen, dat de mogelijkheid tot leren in alle scholen

niet slechts gelijk is, maar dat de kleurling, die door zijn milieu geremd wordt, zelfs wat extra mogelijkheden tot het verwerven van kennis in lagere scholen krijgt. In de hogere scholen zou men dan een samengaan van beide rassen wel mogelijk moeten maken, terwijl men op universiteiten zou moeten kunnen studeren op grond van talent en bekwaamheid, zonder dat vragen als rijkdom en huidskleur ook maar enige rol spelen. Door dergelijke maatregelen te nemen en daaraan de nodige publiciteit te geven - inclusief vrij onderzoek van de toestand door buitenstaanders - zou Zuid-Afrika veel van het odium, dat aan de apartheid kleeft, reeds op korte termijn ongedaan kunnen maken.

Want de buitenwereld oordeelt hoofdzakelijk op grond van uiterlijkheden en begrijpt niet dat veel van hetgeen wordt beschouwd als uitvloeisel van de apartheid zich ook elders voordoet. Door een openlijke poging tot integratie, hoe summier ook, zou men dit de mensen meer duidelijk kunnen maken. Of dacht u soms, dat mishandelingen en terreur in geheel blanke of gekleurde staten, vooral met een dictatoriale regering, niet voorkwamen? Dacht u misschien, dat het optreden van de politie in bv. de USA zoetsappiger zou zijn dan het optreden van de Zuid-Afrikaanse politie, wanneer het gaat tegen blanke of gekleurde hoodlums? Er wordt een soort hetze gevoerd tegen Zuid-Afrika. Dit is mede de schuld van Zuid-Afrika, omdat men zich daar stoelt op iets wat men beschouwt als het enig zaligmakende geloof, de eigen superioriteit, doorgevoerd in elk aspect van de samenleving en contacten met anderen, een apartheid die met alle goede bedoelingen, die ermede verweven zijn, toch gelijktijdig voor eenieder zo kenbaar een onrechtvaardige verdeeldheid betekent tussen de bewoners van een en hetzelfde land. Zuid-Afrika zelf is voor een groot deel schuld aan alle ellende, over die apartheid. Aan de andere kant zijn velen die zich in andere landen voordoen als de kampioen van de arme gekleurde broeders, alleen maar in staat dit te doen, omdat zijzelf van die gekleurde broeders geen last hebben.

Nogmaals: het is moeilijk juist over iets te oordelen, wanneer je niet ter plaatse bent. Geestelijk gezien zouden wij naar ik meen wel tegen de apartheid moeten ageren, maar dan op een geheel andere wijze dan dit tot nu toe gebeurt. Men zou geen zendelingen moeten sturen die de apartheid aanvallen, maar gerespecteerde theologen die de mensen duidelijk kunnen maken welke teksten verkeerd worden uitgelegd of zelfs in betekenis geheel vervalst, om de apartheid te verdedigen. Deze deskundigen zouden ook, in samenwerking met de gelovigen ter plaatse, eens moeten trachten na te gaan, waarom in bepaalde kerken soms toespraken worden gehouden die tegen alles wat het christendom wil betekenen, lijnrecht ingaan. Daarmee zou men meer bereiken. Zoals men zijn gedachten niet zou moeten richten op een verdelen van de dictators, die voor de apartheid aansprakelijk zijn, maar eerder gevoelens van broederschap moeten uitzenden naar die kleurlingen, die onzelfzuchtig iets trachten te bereiken. Steun niet de statuszoekers die trachten ten koste van de blanken of binnen hun maatschappij, voor zich tot aanzien te komen, maar steun met alle middelen de mensen die ook binnen hun eigen kleurlingenmilieu, proberen de mensen te helpen en op te voeden.

Maar bovenal: probeer begrip te hebben voor beide partijen en erken, dat er heel veel overal op de wereld verkeerd is, zonder dat daartegen evenveel wordt geageerd. En pronk ook niet te veel met uw idealisme en christendom. Uw land geldt immers als een idealistisch en christelijk land? Maar waarom dwingt het dan jongeren tegen hun wil in zich op te laten leiden tot moordenaar? Want dat is militaire dienst.

U meent misschien dat dit uit nuttigheidsoverwegingen onvermijdelijk is? Goed, maar wanneer u gelooft in de 10 geboden, waarin staat geschreven o.m.: "Gij zult niet doden", moet u ook geen steun geven aan hen, die soldaten opleiden, opdat zij zo nodig in staat zullen zijn om te doden. Want dat is dan evenzeer tegen wat genoemd wordt de basis van de godsdienst en de westelijke beschaving, als de apartheid.

En indien u zich verzet uit rechtsoverwegingen, zou u zich ook eens wat drukker moeten maken om een werkelijk recht in uw eigen land tot stand te brengen, waarbij daad en straf steeds eerlijk op elkaar zijn afgestemd, zodat niemand zich aan de consequenties van een onmaatschappelijkheid kan onttrekken op grond van de situatie waarin, of de innerlijke toestand

waaronder, gehandeld werd. Mogelijk vindt u een rechtsspraak die alleen met de bewezen feiten rekening houdt en zich niet met interpretatiemogelijkheden bezig wil houden, een sociaal onrecht. Maar het is voor alle anderen een sociaal onrecht, wanneer een rechtsongelijkheid wordt geschapen op grond van zaken die de mensen kunnen beheersen, of interpretaties, die niets met de gevolgen doch hoogstens met beweegredenen te maken hebben. Maar ik zou zo uren door kunnen gaan. Ik constateer alleen, dat er in de westerse maatschappij en zelfs binnen de z.g. progressieve groeperingen heel veel kritiek te leveren is, kritiek die evenzeer terecht is, als de kritiek die men heeft op de apartheid.

Door het onrecht dat elders bestaat, wordt de apartheid echter niet goed gepraat en het bestaan van de apartheid mag geen verontschuldiging vormen voor onrecht elders. De vele redenen en gronden die ik gaf t.a.v. de apartheid maken deze daarom niet rechtvaardig, alleen beter begrijpelijk en alle historische, psychologische en sociale gegevens vormen geen verontschuldiging voor de vreemde en vaak onmenselijke uitvloeisels van die apartheid. Wel moeten wij eerlijk blijven, wanneer wij over de apartheid spreken, of zelfs over bv. nazi-Duitsland. Want ook in dit tweede geval zullen wij toe moeten geven dat voor heel veel mensen de nazistruktuur een zodanige zekerheid en verbetering van levensmogelijkheid en omstandigheden betekende, dat zij deze juist daarom klakkeloos hebben aanvaard. Zoals de apartheid door vele blanken in Zuid-Afrika alleen wordt aanvaard - ook al denken en spreken zij wel eens anders - omdat dit voor hen een betere wijze van leven betekent.

Wij moeten eerlijk blijven. En dat is het moeilijkste wat er bestaat, wanneer wij te maken krijgen met dergelijke erg gevoelige punten. Er is veel kwaads in de apartheid, dat is zeker. Maar er is tot nu toe ook veel goeds uit voortgekomen. Alleen: die ontwikkeling is de laatste jaren stil blijven staan. Nu kan een ontwikkeling niet werkelijk stilstaan. Is zij materieel, dan brengt zij verval tot stand, is zij geestelijk, dan culmineert zij in een totaal verkeerde geestelijke gerichtheid, een verkeerd gebruiken van geestelijke en mentale mogelijkheden. Het werkelijke gevaar in Zuid-Afrika is volgens mij eerder deze stilstand, niet de apartheid op zichzelf. Zoals het gevaar voor de wereld is volgens mij niet vooral gelegen in de bestaande strijd lust en de nationale gevoeligheden die men in de loop van de eeuwen heeft opgebouwd, maar in het feit, dat men weigert verder te gaan, dat men geen verplichting en band wil aanvaarden, die waarlijk supranationaal wordt en geen binding meer vertoont met nationale trots of belangen.

Vanuit de geest kun je aan dergelijke dingen soms heel wat doen, maar wij weten dat wij, vanuit de geest de komende jaren nog geen oplossing voor de problemen kunnen geven. Men heeft daar op zovele wijzen en met zoveel kracht getracht de klok van de menselijke ontwikkelingen vast te zetten, dat het haast onmogelijk is deze zonder grote schokken weer aan het lopen te brengen. Overdreven? Realiseert u dat tv. in Zuid-Afrika niet achterwege blijft wegens de hoge kosten of de moeilijkheid een voldoende signaal uit te stralen, maar omdat de leiders daar bang zijn, dat middels deze tv. een invloed zou kunnen insluipen die niet voldoende te beheersen valt, dat een vorm van voorlichting zou kunnen ontstaan die ook anderen dan degenen voor wie zij bedoeld is, zou kunnen bereiken. Zo is er een zekere censuur, zo bestaat er een neiging bepaalde op zich wettelijk gerechtvaardigde acties te onderbreken door niet waarlijk legale vrijheidsberovingen, in naam van de gemeenschap. Dergelijke maatregelen lopen van huisarrest, al dan niet voor een bepaalde tijd, tot eenzame opsluiting. Dingen, die op zich verschrikkelijk zijn, maar die een logisch uitvloeisel zijn van de stilstand in menselijke ontwikkeling, die binnen deze maatschappij, althans wat uiterlijkheden betreft, nu geforceerd wordt.

Toch zal dit land die stilstand de komende jaren niet zonder meer kunnen handhaven. Het komt economisch in grote moeilijkheden te verkeren, zodat ook voor vele blanken de verhoudingen zich zullen gaan wijzigen, wat hen activeert. Politiek is men, zowel intern als extern, reeds in moeilijkheden gekomen. Men heeft veel sympathie verspeeld en kan niet langer teren op het kapitaal aan sympathie voor de arme dappere boeren, dat oom Kruger eens wist te verwerven. Men zal zelf iets moeten presteren, iets wat meer spreekt dan op zich zeer goede prestaties als harttransplantatie e.d.

Men heeft een wonderlijk mooi land, men heeft een fantastisch potentieel van arbeidskracht en intellect, waaruit men putten kan, wanneer men eerst maar eens gaat begrijpen dat huidskleur lang niet zo belangrijk is als scheidslijn als mentaliteit. Wanneer men dit inziet en daarnaar, zij het waarschijnlijk traag, handelt, zal er rond 1980 nog steeds een redelijk welvarend Zuid-Afrika kunnen bestaan.

Misschien stel ik u teleur door te weinig geestelijke argumenten te gebruiken en niet te spreken over de zwartjes, die geestelijk veel hoger of veel lager staan dan de blanken. Maar juist hier zijn er weinig verschillen. De geestelijke mogelijkheid en inhoud is, procentueel gerekend, ongeveer gelijk. Misschien had u verwacht dat ik iets zou zeggen over demonische invloeden of zo? Er werken daar geen demonische of andere invloeden, die niet overal op de wereld ook in de een of andere vorm aanwezig zijn. Ik kan alleen maar stellen dat je slechts op een erkenning van de feitelijke toestand, zoals die voor alle partijen bestaat, ooit een werkelijk nuttige en dienstige kritiek kunt baseren en eerst met een waarlijk nuttige en bruikbare kritiek ooit iets zult kunnen bereiken voor zowel de blanken als de kleurlingen in Zuid-Afrika. Dan eerst kun je, ook al woon je zelf niet in het land, iets bijdragen tot een langzaam veranderen en verdwijnen van de apartheid, tot zij overgaat in een langzame versmelting.

Apartheid zal er altijd wel blijven bestaan, maar dan in een meer natuurlijk vorm. Er zijn heel wat negers, die zeggen: Mijn beste vriend is een blanke, maar dat betekent nog niet dat ik het goed zou vinden, wanneer mijn dochter met een blanke zou huwen. Er zijn in Afrika heel wat gekleurde intellectuelen, die graag met de blanken willen spreken, samenwerken, maar die eveneens op zullen merken: dat wij zo omgaan, betekent nog niet, dat je nu geheel en zonder meer aanvaard bent, want uiteindelijk ben je niet van mijn stam en niet van mijn kleur. Een zekere apartheid blijft altijd wel bestaan, overal. Maar dit is een natuurlijke apartheid, die niet meer sociaal tot uitdrukking komt in opgelegde maatregelen, wetten en ingrepen, maar ontstaat uit verschillen van cultureel patroon, begrip, geneigdheden en juist daarom reliëf kan geven aan de groepen die altijd wel binnen de mensheid zullen blijven bestaan. Want een sociaal als eenheid werkende maatschappij, waarin geen enkel vorm van apartheid van segregatie meer bestaat, zou al snel tot een soort slappe pudding van lusteloze mensheid worden.

Zekere conflicten en verschillen moeten nu eenmaal bestaan, maar laat die dan op een natuurlijke wijze zich ontwikkelen en bestaan en tracht niet datgene, wat nu eenmaal op het ogenblik aanwezig is, tot een alles regerende regel en wet, tot een godsdienstige overtuiging, ja, openbaring te verheffen, zodat van een natuurlijke en afgeronde ontwikkeling geen sprake meer is.

Na de pauze zal ik op uw commentaren en vragen ingaan.

HET BEANTWOORDEN VAN VRAGEN

Zo, vrienden.

Wij zullen nu ingaan op uw meningen, stellingen en vragen, zover u die schriftelijk of mondeling te berde wenst te brengen.

Vraag: Hebt u omtrent Rhodesië dezelfde mening?

Antwoord: Ongeveer, maar met dien verstande, dat juist deze staat, die onder andere omstandigheden is ontstaan, meer schijnbare rechten voor de kleurlingen zal scheppen, terwijl zij in feite geneigd is hen nog veel minder rechten te verlenen. Hier gaat men uit van het standpunt dat men over een zeker aantal gekleurde ja-broers moet beschikken en bereid is die te kopen of desnoods door dreiging te dwingen.

Men is daar van mening, dat, zo men er tegenover de buitenwereld maar sympathiek genoeg uit kan zien, men in staat is de westerse opzet in dit land te handhaven en verder zal kunnen beschikken over de arbeiders die men nodig heeft. Men beweert bv. de kleurlingen goed te willen onderwijzen. Maar nog korte tijd geleden werden enkele planters beboet, omdat zij op hun grondgebied een particulier schooltje hadden gesticht voor de kinderen van het gekleurde personeel. Voor de kinderen was echter binnen redelijke afstand geen enkele mogelijkheid om ander onderwijs te volgen. Dergelijke dingen geven toch wel te denken. Het schooltje moest gesloten worden wat m.i. bewijst, dat men hier nog veel feller probeert in te gaan tegen de intellectuele opkomst van de gekleurde burgers dan in feite in Zuid-Afrika het geval is, ook al zal men misschien niet zo typerend streng en middels allerhande daarvoor in het bijzonder geschapen wetten en maatregelen een apartheid afdwingen.

Vraag: Rhodesië was oorspronkelijk zwart, Zuid-Afrika niet.

Antwoord: De blanke overheersing begon er inderdaad later. Om een beeld te krijgen van de betekenis van een dergelijke overheersing kunnen wij echter beter naar een gebied kijken waarin geen apartheid voor kleurlingen bestaat als bv. Congo. Men kan stellen, dat dit land door de Belgen is uitgebuit. Daartegenover staat, dat praktisch alles, waarover men in de huidige delen van het oude Congo nu beschikt, inclusief de opleiding van de Congolese leiders, aan ditzelfde België te danken is. Iets, wat gemeenlijk over het hoofd wordt gezien. Ook in Rhodesië kan gesteld worden, dat de blanken een bepaalde, zij het westelijke ontwikkeling mogelijk hebben gemaakt. En ook daar blijkt dat een groot deel van de kleurlingen althans enige, zo niet alle, aspecten van die westerse ontwikkeling voor zich zouden willen overnemen. Ik meen daarom, dat hier zowel als elders, een erkenning van deze betekenis van kolonisatie enz. noodzakelijk is. Overigens: u stelde zo heerlijk, dat Zuid-Afrika blank was, in tegenstelling tot Rhodesië. Maar het geheel van dit land behoorde tot het zwarte continent en werd geregeerd door negervorsten. Er is zelfs een tijd geweest, dat de cultuur van de Afrikanen aanmerkelijk hoger was dan die van de Germanen. De blanken kwamen eerst rond 1600 n. Chr. in Zuid-Afrika.

Vraag: Is het geoorloofd een exemplaar van de Stem van heden aan de Zuid-Afrikaanse ambassade toe te doen komen?

Antwoord: Of u ze wil sturen en zij het willen lezen, dat moeten u en zij maar weten. Achter wat wij gezegd hebben, staan wij in ieder geval zonder voorbehoud. Dus geen bezwaar, al meen ik, dat het niet veel uit zal halen.

Vraag: In Kenia, het vroegere Mau-Mau gebied, schijnen de daar gebleven Britten zich goed te kunnen aanpassen aan een toestand waarbij de autochtoon het voor het zeggen heeft. Waarom kan een dergelijk samengaan niet verwacht worden in Zuid-Afrika en Rhodesië?

Antwoord: Dankzij de Mau-Mau zijn vele blanken weggetrokken, zodat in feite alleen degenen die reeds eerder goed met de inboorlingen op konden schieten, zijn gebleven. Bovendien heeft dit land enkele staatslieden die begrijpen dat je beter een blanke uitvoerder neer kunt zetten en goede resultaten behalen, dan een nog niet bekwame gekleurde, en slechte resultaten behalen. Men heeft daar een inzicht, dat zo op het ogenblik zich - zij het veel later - ook weer in Indonesië voordoet, waar men nu ook blanken en zelfs Nederlanders toch weer graag als deskundigen ziet verschijnen, omdat men is gaan beseffen een deskundigheid van node te hebben, waarover men zelf niet of nog niet kan beschikken.

Bovendien verliep de overgang van het gezag aan autochtone staatslieden in Kenia, zoals in vele eens door de Britten geregeerde gebieden, geleidelijker, plechtiger en vriendschappelijker dan elders. Bovendien blijken de Britten in alle koloniën ook onder een deel der inboorlingen zodanig Britse tradities en gedragsnormen gewekt te hebben, dat hierdoor een soort gemeenschappelijke culturele achtergrond ontstaat, die wij in de koloniën van andere volkeren in veel mindere mate of niet aantreffen, zodat de Brit zich daar altijd toch weer enigszins thuis kan voelen. Kijk maar eens naar kleding, gedrag, militaire opzet e.d. in dergelijke landen en u zult zien, wat ik bedoel.

Dit maakt het ongetwijfeld voor een blanke gemakkelijker zich aan het gezag van autochtonen te onderwerpen, zeker wanneer hij het land en zijn eigen gebruiken ook enigszins kent. In Kenia was dit volgens mij zeer zeker het geval, terwijl de selectie van de blijvers eveneens een grote rol speelt bij het tot stand komen van een goede samenwerking. Toch is het in Kenia nu ook niet helemaal koek en ei.

Vraag: Indonesië heeft bewezen dat blanken met kleurlingen ook onder gewijzigde omstandigheden heel goed kunnen samenwerken ook al heeft een politiek, waarin minderwaardigheidsgevoelens een grote rol speelden, daaraan later een einde gemaakt. Berust de onwil tot samenwerking bij de negerbevolking nu op de scherpe kanten van de apartheid of mede op voorbedeelde gevoelens?

Antwoord: Ik denk dat dergelijke minderwaardigheidsgevoelens, zodra de negers aan de macht komen, een heel grote rol kunnen spelen, vooral daar men de neiging heeft van zichzelf te veronderstellen, dat men bekwaamer is dan men in feite blijkt. Vooral leiding geven lijkt hen iets eenvoudigs. Dat er meer aan vast zit dan alleen maar bevelen geven en plannen bedenken, begrijpt men gemeenlijk eerst, wanneer het al te laat is. In Zuid-Afrika kan dit wel eens later een grote rol spelen, omdat men wel ziet, hoe rijke blanken leven, maar niet beseft, wat de kunde en verantwoordelijkheid van dergelijke blanken in feite in kan houden. Toch meen ik, dat het gebrek aan samenwerking op het ogenblik grotendeels wordt bepaald door wat u de scherpe kantjes van de apartheid noemt.

Wat betreft het deel van uw opmerking, dat stelt, dat blanken wel degelijk tot samenwerking bereid zijn en zelfs zouden kunnen integreren: Die zijn er inderdaad altijd wel weer te vinden, al vormen zij zelden een meerderheid. Wel dient in dergelijke gevallen een noodzaak hiertoe te bestaan. In Zuid-Afrika zal naar ik meen rond 20% van de blanken wel tot een dergelijke samenwerking bereid zijn. Maar dan moet u weer niet vergeten, dat de samenwerking nooit alleen van één kant kan komen. Dit betekent, dat beide partners de samenwerking moeten ambiëren of althans de noodzaak daartoe moeten inzien. Afwijzing van samenwerking, de neiging blanken te vervangen is in vele gevallen, zoals ik reeds aanduidde, te wijten aan een gebrekkig inzicht t.a.v. de waarde en betekenis van het werk van de blanke, vooral bij de massa, terwijl daarnaast minderwaardigheidsgevoelens gecompenseerd worden tot wanneer men zijns gelijken de plaats van de gehate blanke in ziet nemen.

Daar u Indonesië erbij betrokken hebt, ga ik voor een voorbeeld nog even naar de USA. Ook daar worstelt men met een kleurlingenprobleem. Hier zijn vele negers ervan overtuigd, dat zij zonder meer de posities, nu door blanken ingenomen, zouden kunnen overnemen. Voor slechts een zeer gering percentage van de negers is dit waar en juist deze betrekkelijk kleine groep houdt zich steeds weer zoveel mogelijk afzijdig van de pogingen een aanvaarding als gelijke af te dwingen. Want zij bezitten, dankzij hun bekwaamheden, een redelijke mogelijkheid zich door blanken te doen aanvaarden, terwijl zij gelijktijdig een grote meerwaardigheid t.a.v. hun rasgenoten genieten. Steeds weer blijkt, dat het vooral degenen zijn die tekortschieten, die alle samenwerking met de blanke afwijzen en voor zich vele dingen opeisen onder de leuze: zo moeilijk is dat niet, dat kan ik ook. Deze mensen beseffen te weinig, dat het aanvaarden van een taak mede het aanvaarden van een verantwoordelijkheid betekent. Ondanks mijn persoonlijke aversie tegen de wijze, waarop in grote delen van de USA de negers worden behandeld, moet ik dan ook stellen, dat vele van de eisen die deze negers stellen, niet onmiddellijk te verwezenlijken zijn, terwijl een uiteindelijke vervulling van die wensen in de eerste plaats afhankelijk is van een eigen rijpingsproces, dat de kleurling door moet maken.

Overigens bestaat er bij de blanken een afkeer van de neger als gelijkwaardig, omdat zij altijd de neger als een vriendelijke en trouwe dienaar hebben gezien. Voor vele Amerikanen, zeker in het zuiden, is de neger een prima burger, waar zij zelfs veel voor over hebben, zolang hij 'zijn plaats maar weet'. Waarbij zij geheel over het hoofd zien, dat zijzelf deze plaats voor de neger bepalen aan de hand van hun inzichten die niet altijd gebaseerd zijn op de werkelijke feiten van het ogenblik. Ik wil hier nog opmerken, dat geweld tegen de negers e.d., zelfs in de zuidelijke staten, niet door de gezeten burgers werd volvoerd, maar hoofdzakelijk door 'white trash', blanken, die qua opvoeding en middelen onder alle peil lagen.

Zij vooral probeerden elke neger die omhoog kwam aan te vallen en de negers klein te houden, daar elke neger, die omhoog kwam, door hen werd ervaren als een bedreiging van hun eigen positie.

Alweer: men moet begrip hebben voor zaken en oorzaken, zelfs indien men het met de gevolgen allesbehalve eens is. Ik mag hieraan toevoegen, dat ikzelf t.a.v. de apartheid, mij niet bepaald gelukkig voel en mij steeds weer afvraag, of dat nu werkelijk niet anders kan. Indien de blanken dan al wijzer en machtiger zijn dan de kleurlingen, zo dien je hen volgens christelijke en vele andere maatstaven vooral te beschouwen als jongere broeders. En je jongere broer moet je beschermen en helpen opvoeden volgens mij, zodat je niet kunt volstaan met te zeggen: "Ik zet je in een hokje apart. Wees nu maar zoet, dan kan ik t.m. doen, wat ik wil".

Vraag: Is dit alleen mogelijk bij een beter sociologisch begrijpen van de groepen etc.?

Antwoord: Twijfelachtig. Sociologie heet wetenschap, maar is op zich slechts een ontleden van het verschijnsel. Om het verschijnsel van wezen en inhoud te doen veranderen, hebben wij dus de hulp van de massapsycholoog nodig. Zelfs indien men een korte weg vindt om de gewenste veranderingen tot stand te brengen, zo zal men werken met suggestieve middelen, die een verwijdering van de werkelijkheid voor allen ten gevolge kunnen hebben. Wat m.i. gevaarlijk is. Vooral omdat menige socioloog kennelijk de mening is toegedaan dat het beter is een aangepaste maatschappij te hebben, dan een maatschappij die bestaat uit individuen, die een persoonlijke aanpassing aan de feiten kunnen en moeten zoeken.

Waar men uitgaat van de massa, wat zowel de socioloog als de massapsycholoog plegen te doen, vergeet men dat door de massa als eenheid te hanteren, gelijktijdig de individuen, waaruit die massa is opgebouwd, grotendeels onrecht doet. Wanneer men met deze pseudo-wetenschappen en hun middelen werkt, moet men wel heel erg oppassen dat men de mensheid niet castreert in haar mentale vermogens. Ik ben geneigd om niet slechts de sociologie en met haar andere z.g. wetenschappen als theologie, economie e.d. te beschouwen als pseudowetenschappen, omdat men hierin geneigd is van bepaalde stelregels uit te gaan en alle feiten daaraan zoveel mogelijk aan te passen.

Vraag: Waar haalt de blanke de brutaliteit vandaan zich het recht te nemen de neger te vertellen, wat wel of niet goed is voor hem? (verkort)

Antwoord: Ik heb niet gesteld, dat de blanke het recht heeft zonder meer macht uit te oefenen over de kleurlingen, maar duidelijk gemaakt dat gezien zijn prestatie, positie en macht, waardoor de blanke op het ogenblik het wezen van Zuid-Afrika bepaalt, zeker dezelfde rechten aan hem moeten worden toegekend, die velen op het ogenblik aan Israël toekennen, ofschoon ook dezen in wezen een land bezet hebben en nu beheersen, waaruit de Palestijnen verdreven zijn. Het feit dat de Israëli's een grote en nieuwe ontwikkeling hebben mogelijk gemaakt, wordt mede gezien als een rechtvaardiging van hun optreden. Ik meen, dat men eenzelfde recht in dat geval ook voor de blanken in zuid Afrika moet stipuleren. U meent, dat ik de luiheid van de inboorling als argument heb gebruikt. Mogelijk meende u dit te horen, omdat u het bij anderen zo vaak gehoord hebt. Ik stelde echter, dat de inboorlingen een geheel andere cultuur kennen, waarbij andere omstandigheden bestaan, hun levensachtergronden anders zijn. Wat onder meer inhoudt ook een lekker luiere. En dit is inderdaad voor hen een belangrijk deel van hun leven: lui bij elkaar zitten en eindeloos praten bijvoorbeeld. Ik heb niet beweerd, dat zij eerst eens tot werken moeten worden opgevoed, maar duidelijk gemaakt, dat zij een geheel ander cultuurpatroon hebben.

Dan stelt u, dat de blanken in feite geen recht hebben om macht uit te oefenen. Wie heeft dat in feite wel? Macht is altijd een z.g. recht, dat je neemt en waarmee je altijd ook een ander onrecht aandoet. De mens neemt macht, omdat hij voortdurend geneigd is met alle middelen alle anderen aan zijn eigen zienswijzen, geneigdheden en behoeften aan te passen. Dit doet men overal. Om Mao te citeren: macht komt uit de loop van een geweer. Zij is inderdaad altijd gebaseerd op geweld, of het vermogen geweld te gebruiken.

Vergeet u niet, dat de inboorlingenlegers van Dingaen ook de neiging vertoonden alle blanken uit te roeien, waar zij de kans maar kregen? De macht van de blanken is ontstaan uit hun zich verdedigen hiertegen.

Ik meen, dat macht nimmer mag worden uitgeoefend, zonder dat zelfbehoud als dringende reden dit noodzakelijk maakt. Elk sociaal patroon is op macht gebaseerd. Zelfs indien u zou demonstreren tegen apartheid op welke wijze dan ook, maar met een groep oefent u ook macht uit. U probeert anderen te dwingen dus macht tegen anderen te gebruiken. U gebruikt uw propagandakreten enz. in feite als een vorm van afpersing tegenover degenen die uws inziens onrecht doen. En de middelen waarnaar men daarbij grijpt, zijn lang niet altijd rechtvaardig of zelfs maar eerlijk. Misschien strijdt u tegen het gebruiken van artikelen die in Zuid-Afrika worden gemaakt. Dat u dit zelf niet doet is uw recht, evenals uw pogen om anderen ervan te overtuigen dat iemand die tegen de apartheid is dit beter niet kan doen, is terecht. Op het ogenblik echter, dat u dwang probeert te gebruiken om anderen in het kopen van dergelijke producten te hinderen, misbruikt u ook macht. Een macht, die u neemt en die u door niemand is toegekend.

Laat ons dus voorzichtig zijn, wanneer wij spreken over het recht, macht uit te oefenen. Want macht is altijd het grootste onrecht, dat er bestaat. En toch grijpt eenieder, die anderen wil brengen tot het dienen van zijn belangen of het aanvaarden van zijn inzichten en maatstaven, steeds weer naar machtsmiddelen. Volgens mij is alle gebruik van macht in wezen onrecht, omdat het een beperking van de vrijheid van leven en ontwikkeling van de ander impliceert. Zo goed in Zuid-Afrika als in Nederland, zo goed bij acties van rechts als bij acties van links. Macht is echter in vele gevallen een bestaande toestand, waarop alle verdere verhoudingen en mogelijkheden gebaseerd zijn. Daar de blanken de macht hebben in Zuid-Afrika, dat tot een semi-westers land is geworden en daarin het bestaande door hun arbeid denken en streven tot stand hebben gebracht, zo meen ik, dat hen een recht op datgene wat zij tot stand hebben gebracht, niet ontzegd kan worden. U spreekt over de uitbuiting van de negers; dit is niet geheel juist, daar in het begin deze kleurlingen door hun vorsten als dienaars werden verhuurd of zelfs verkocht. De kleurlingen werken voor de blanken in de meeste gevallen, omdat zij iets begeren. Dit maakte natuurlijk de economische macht van de blanke steeds groter. De kleurlingen kunnen echter niet meer terug naar hun eigen cultuur, door hun begeerte naar de mogelijkheden en zaken, die de blanken hen in ruil voor arbeid e.d. verschaffen. Ook nu.

Nogmaals kort mijn oplossing: De blanken zouden de bekwame leiders van de kleurlingen meer toegang tot hun maatschappij moeten verlenen, alle overbodig discriminerende maatregelen af moeten schaffen en zich bereid moeten tonen eenieder, die aan de daarvoor geldende maatstaven van beschaving beantwoordt, als gelijke in hun gemeenschap te ontvangen. Ik denk voorlopig zeker niet aan een volledige integratie en acht die voorlopig voor beide partijen schadelijk, maar meen, dat op den duur een samengaan bereikt kan worden als bv. tussen katholieken en protestanten in uw eigen land. Men zal de kleurling moeten beschouwen als iemand, waarvan men bereid is te leren en die men, desgevraagd, ook de eigen kennis wil overdragen. Het probleem van de kleurlingen is ook in Zuid-Afrika er in de eerste plaats een van zich van zichzelf bewust worden. Men zal er m.i. goed aan doen de kleurlingen van dit land, desnoods door het verschaffen van middelen en onderwijs, waar gevraagd, in staat moeten stellen een eigen zwarte maatschappij naast de bestaande blanke op te bouwen. Maar dan is het wel een vereiste, dat men ook de blanke Afrikaander in zijn eigen waarde zal aanvaarden.

Goedenavond.

(tweede deel aanmerkelijk verkort)

d.d. 4 februari 1972

11 FEBRUARI GEEN BIJEENKOMST